

III. Oferta sektora ubezpieczeń dla konsumentów

- Ubezpieczenie mieszkań i domów
- Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych
- Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu prywatnym
- Ubezpieczenie pojazdów autocasco
- Ubezpieczenia turystyczne
- Ubezpieczenia osobowe

Propozycja sektora ubezpieczeń dla konsumentów²⁴ jest dość szeroka. Można ją przedstawić z różnych perspektyw, stosując odmienne typologie, najczęściej jednak można się spotkać z rozróżnieniem na ubezpieczenia majątkowe i osobowe. Ubezpieczenia majątkowe mają na celu ochronę mienia lub utraconych korzyści, natomiast ubezpieczenia osobowe służą pokryciu kosztów lub utraconych przychodów w związku z wypadkiem, chorobą lub śmiercią osoby ubezpieczonej.

Ubezpieczenia majątkowe kojarzone są najczęściej z ubezpieczeniem mieszkań i domów, jak również samochodów i odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych oraz ubezpieczeniami turystycznymi.

1. Ubezpieczenie mieszkań i domów

Ubezpieczenie mieszkań i domów obejmuje ubezpieczenie murów i substancji mieszkaniowej, jak również ruchomości, które znajdują się w mieszkaniu/domu, na wypadek pożaru, zalania, kradzieży i innych ryzyk.²⁵ Ubezpieczenie murów, to ubezpieczenie konstrukcji budynku, w którym znajduje się pomieszczenie mieszkalne i wy-

24. Na potrzeby tego opracowania, konsument jest rozumiany tylko jako osoba fizyczna, nieprowadząca działalności gospodarczej.

25. W praktyce w ubezpieczeniu mieszkań występuje minimalny zakres ubezpieczenia, który obejmuje: zdarzenia losowe takie jak ogień, huragan, powódź, ale również skutki włamania, kradzieży, rabunku lub dewastacji. Należy jednak zwrócić uwagę, że zakres może się różnić w związku z zastosowaniem odmiennych decyzji. Dlatego przy zawieraniu umowy ubezpieczenia zalecana jest każdorazowa analiza ogólnych warunków ubezpieczenia. Ubezpieczenie

płacane jest w przypadku zniszczenia. Ubezpieczenie substancji mieszkaniowej obejmuje wszelkie przedmioty i instalacje na trwałe przymocowane do murów (np. glazura, terakota, parkiet, ale również szafy na stałe przytwierdzone do ściany). Ubezpieczenie ruchomości obejmuje meble i inne sprzęty znajdujące się w domu (w tym również przedmioty będące jedynie w posiadaniu, ale niestanowiące własności). Suma ubezpieczenia domu i mieszkania powinna być ustalona według wartości odtworzeniowej, czyli takiej, która pozwoli na odtworzenie zniszczonego mienia. W przypadku nieruchomości cena rynkowa może być znacząco niższa od kosztów odtworzenia stanu pierwotnego.

Do ubezpieczenia mieszkań dodawane jest często ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej, które pokrywa koszty szkód wyrządzonych osobom trzecim np. zalanie mieszkania. Coraz częściej, oprócz ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, dodatkowo jest ubezpieczenie typu *assistance*, zapewniające bezpłatną pomoc w kryzysowych sytuacjach (np. zagubienie klucza, awaria hydrauliczna lub mieszkanie zastępcze na pierwszy okres po pożarze).

WAŻNE:

Prawidłowe określenie sumy ubezpieczenia i podlimitów dla poszczególnych pozycji majątku, stworzenie ewidencji posiadanego majątku (np. dowody zakupu sprzętu fotograficznego) i umieszczenie jej w bezpiecznym miejscu, prawidłowe zabezpieczenie antykradzieżowe, niezwłoczne poinformowanie ubezpieczyciela w przypadku powstania szkody.

2. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, to najczęściej zawierane ubezpieczenie w Polsce. Jak sama nazwa wskazuje, chroni ono posiadacza pojazdu przed odpowiedzialnością za szkody związane z posiadaniem pojazdu mechanicznego, głównie samochodu. To oznacza, że dotyczy również zdarzeń, w których właściciel nie był sprawcą, lub nawet nie brał w nich udziału, a ruch pojazdu wyrządził szkodę (np. samochód stoczył się na inny pojazd). Jest to ubezpieczenie obowiązkowe, którego warunki określa ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.²⁶ Zakłady ubezpieczeń nie mogą odmówić zawarcia

to pokrywa jedynie szkody powstałe w bezpośrednim następstwie określonych ryzyk. Jeżeli w wyniku uderzenia pioruna złamie się drzewo, które uszkodzi dach, to zakład ubezpieczeń nie ponosi odpowiedzialności. Jeśli jednak zniszczenie dachu nastąpiłoby w wyniku bezpośredniego uderzenia pioruna, wówczas zakład ubezpieczeń wypłaci odszkodowanie.

26. Dz.U. nr 124, poz. 1152 z późn. zm.

umowy na określonych w ustawie warunkach (jeżeli prowadzą działalność w 10 grupie ubezpieczeń Działu II). Mogą jednakże swobodnie kształtować wysokość składki, uzależniając ją od różnych parametrów (w tym: wieku, płci, a nawet koloru samochodu), które mają wpływ na częstość występowania zdarzeń.

Ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych zdejmuje z posiadacza obowiązek naprawienia szkód (osobowych i majątkowych) wywołanych ruchem pojazdów do wysokości sumy gwarancyjnej. Według V dyrektywy komunikacyjnej suma gwarancyjna nie może być niższa niż równowartość w złotych:

- 1) w przypadku szkód na osobie – 5 mln euro w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte ubezpieczeniem bez względu na liczbę poszkodowanych,
- 2) w przypadku szkód w mieniu – 1 mln euro w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte ubezpieczeniem bez względu na liczbę poszkodowanych.²⁷

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej, oprócz szkód w majątku i na osobie, pokrywa również utracone korzyści, jeśli strata nastąpiła w konsekwencji zdarzenia objętego ochroną. Dotyczy to np. sytuacji, gdy w związku z wypadkiem nie mogliśmy uczestniczyć w wykupionej wcześniej wycieczce turystycznej, albo istnieje potrzeba skorzystania z pojazdu zastępczego w związku z naprawą własnego samochodu.

WAŻNE:

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdu mechanicznego jest obowiązkowe i wymagane już od pierwszego dnia posiadania samochodu. W przypadku sprzedaży samochodu używanego, ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przechodzi automatycznie na nabywcę, który w ciągu 30 dni decyduje o kontynuacji albo zawarciu nowego ubezpieczenia (pisemnie informując poprzedni zakład ubezpieczeń).

Brak wywiązania się z obowiązku wiąże się z karą, która wynosi równowartość 500 euro i jest egzekwowana przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny.

Zakładowi ubezpieczeń przysługuje prawo dochodzenia od kierującego pojazdem mechanicznym zwrotu wypłaconego z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych odszkodowania, jeżeli kierujący:

- 1) wyrządził szkodę umyślnie lub w stanie po spożyciu alkoholu albo pod wpływem środków odurzających o podobnym działaniu;
- 2) wszedł w posiadanie pojazdu wskutek popełnienia przestępstwa;
- 3) nie posiadał wymaganych uprawnień do kierowania pojazdem mechanicznym, z wyjątkiem określonych przypadków;
- 4) zbiegł z miejsca zdarzenia.

27. Polska zastosowała okresy przejściowe do wymogów dyrektywy. Do dnia 10 VI 2012 r. suma gwarancyjna dla szkód osobowych wynosi równowartość 2,5 mln euro, a dla szkód majątkowych 500.000 euro.

3. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu prywatnym

Odpowiedzialność cywilna nabiera na znaczeniu zarówno w życiu społecznym, jak i gospodarczym. Z tego powodu ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu prywatnym staje się coraz powszechniejsze. Ubezpieczenie to zapewnia przeniesienie na zakład ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej w przypadku popełnienia przez ubezpieczonego, lub osobę pozostającą pod jego opieką, czynu zabronionego (np. zniszczenie przez dziecko telewizora plazmowego na wystawie w sklepie, staranowanie osoby).

WAŻNE:

Nie oszczędzaj na składce przy ustalaniu sumy gwarancyjnej. Jedynie odpowiednio duża suma gwarancyjna jest w stanie pokryć potencjalne szkody. Zapoznaj się dokładnie z ewentualnymi wyłączeniami. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości poproś o interpretację na piśmie.

4. Ubezpieczenie pojazdów autocasco

Ubezpieczenie pojazdów autocasco obejmuje szkody wywołane takimi zdarzeniami jak:

- zderzenia się pojazdów,
- zderzenia się pojazdu z osobami, zwierzętami lub przedmiotami,
- uszkodzenia pojazdu przez osoby trzecie,
- kradzież pojazdu,
- nagłe działania takich czynników jak pożar, wybuch zatopienie i innych sił przyrody niezależnie od miejsca ich powstania.

Istnieje wiele wariantów ubezpieczenia autocasco, które różnią się generalnie udziałem ubezpieczonego w szkodzie. Dotyczy to zarówno udziału własnego, jak i obliczania zużycia samochodu (amortyzacja) i rodzaju części użytych do naprawy. Bardzo często do ubezpieczenia autocasco dodawane jest ubezpieczenie *assistance* w różnych wariantach, szczególnie przydatnych przy podróżach zagranicznych lub w przypadku awarii albo wypadku.

WAŻNE:

Zapoznaj się z zasadami naliczania amortyzacji, sposobu wyceny (części oryginalne, a zamienniki) i określania szkody całkowitej, zawartymi w ogólnych warunkach ubezpieczenia. Ich nieznanomość jest najczęstszą przyczyną sporu z zakładem ubezpieczeń. Zwróć uwagę na wyłączenia, np. konieczność przedstawienia kompletów kluczyków i dowodu rejestracyjnego w przypadku kradzieży, jak również wymóg posiadania ważnego badania technicznego.

5. Ubezpieczenia turystyczne

W związku ze wzmożonym ruchem turystycznym ubezpieczenia turystyczne są coraz popularniejsze. Zakres ubezpieczeń turystycznych systematycznie się rozszerza, oferując ochronę ubezpieczeniową w sytuacjach, które już z samej swojej natury są uciążliwe. A w sytuacji, gdy dotyczą zdarzeń poza granicami kraju, niepomrotnie ją komplikują i zwiększają potencjalne koszty. Ubezpieczenia turystyczne oferowane w Polsce obejmują zarówno szkody majątkowe, jak i osobowe m.in.:

- koszty leczenia (dotyczy również krajów Unii Europejskiej gdzie obowiązuje Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego z uwagi na: zróżnicowany standard świadczeń, udzielanie tylko tzw. świadczeń koniecznych w natychmiastowych sytuacjach, występowanie współpłacenia, istnienie kolejek do świadczeń medycznych, lub brak możliwości leczenia w placówkach publicznych). Wbrew pozorom ich znaczenie nie spadło po wejściu Polski do Unii Europejskiej,
- koszty związane z powypadkowym leczeniem obrażeń ciała (np. sprzęt ortopedyczny),
- koszty akcji ratowniczej (w wielu krajach są one odpłatne, np. w związku z użyciem śmigłowca),
- koszty transportu medycznego do kraju w celu dalszego leczenia (np. samolotem, czasem niezbędnym w związku z ciężkim stanem zdrowia, mogą wynieść nawet 40 tys zł); koszty takiego transportu nie są finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia,
- koszty podróży i pobytu osoby towarzyszącej (gdy osoba ubezpieczona jest hospitalizowana poza granicami kraju),
- zadośćuczynienie bądź odszkodowanie związane z odpowiedzialnością cywilną (gdy osobie trzeciej wyrządzimy szkodę w mieniu lub na osobie, np. podczas uprawiania narciarstwa),
- koszty naprawy lub odkupienia uszkodzonego mienia (ubezpieczenia bagażu podróżnego),
- koszty rezygnacji z uczestnictwa w wyjeździe i wcześniejszego powrotu (wywołane ściśle określonymi zdarzeniami o charakterze losowym, takimi jak: nieszczęśliwy wypadek, nagłe zachorowanie, śmierć osoby bliskiej, poważna szkoda w mieniu).

WAŻNE:

Organizatorzy turystyki, organizujący imprezy turystyczne za granicą, mają obowiązek zawarcia, na rzecz osób uczestniczących w tych imprezach, umów ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia. Nigdzie jednak nie sprecyzowano zakresu ochrony ubezpieczeniowej, czy chociażby sumy ubezpieczenia. Dlatego stosunkowo często są to umowy z niewielką sumą ubezpieczenia, niezapewniającą realnej ochrony ubezpieczeniowej.

6. Ubezpieczenia osobowe

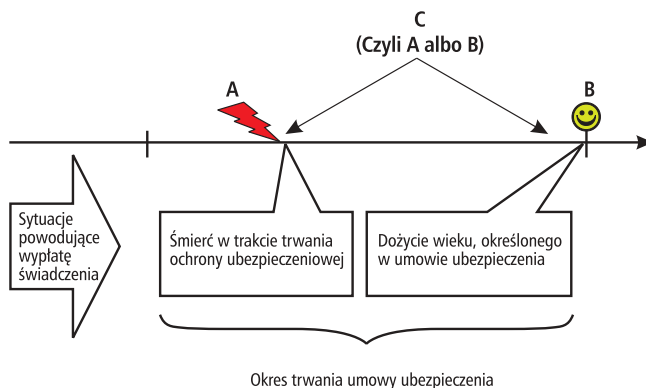
Ubezpieczenia osobowe, które dominują na polskim rynku ubezpieczeń, są głównie kojarzone z ubezpieczeniami Działu I, czyli ubezpieczeniami żywociowymi. Wśród nich największą popularnością cieszą się ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Do pozostałych ubezpieczeń, o których warto wspomnieć, należą: posagowe i rentowe, zabezpieczające spłatę kredytu oraz chorobowe i następstw nieszczęśliwych wypadków.

Ubezpieczenia żywociowe mogą spełniać funkcję ochronną albo ochronno-oszczędnościową. Funkcja ochronna zapewnia świadczenie w związku ze śmiercią ubezpieczonego, często uzupełniane o całkowitą niezdolność do pracy, natomiast funkcja oszczędnościowa ma na celu zgromadzenie odpowiedniej kwoty w momencie dożycia określonego wieku.

W ubezpieczeniu żywociowym w zależności od konstrukcji produktu, świadczenie będzie wypłacone:

- w przypadku śmierci (ubezpieczenia na życie)²⁸ – punkt A na Schemacie 1.;
- w przypadku dożycia określonego wieku (tzw. ubezpieczenie na dożycie) – punkt B na Schemacie 1.;
- albo zarówno w przypadku śmierci, jak i dożycia określonego wieku (tzw. ubezpieczenie na życie i dożycie) – punkt A albo B na Schemacie 1.

Schemat 1. Ubezpieczenia na wypadek śmierci albo/i dożycie określonego wieku

Źródło: opracowanie własne.

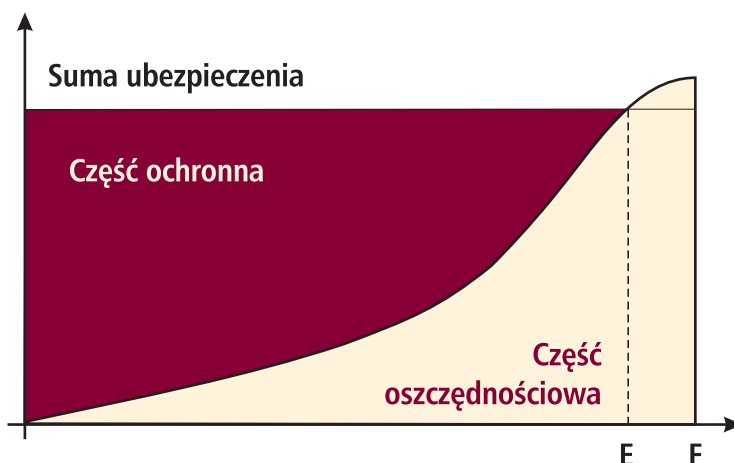
Najpopularniejsze jest ubezpieczenie na życie i dożycie w formie ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (ang. *unit-linked*). Jest to ubezpieczenie, w którym występuje część ochronna i oszczędnościowa. Część ochronna pokrywa

28. Dlatego poprawniej jest, gdy mówi się „ubezpieczenia na wypadek śmierci”, jednak nazwa „ubezpieczenia na życie” zadomowiła się w języku polskim.

aktualne ryzyko zgonu, natomiast część oszczędnościowa (w formie funduszu kapitałowego) gromadzi i pomnaża aktywa. Generalnie w przypadku śmierci zakład ubezpieczeń wypłaca sumę ubezpieczenia albo wartość funduszu, jeżeli przewyższa sumę ubezpieczenia, choć możliwe są tutaj różne warianty. Suma ubezpieczenia może być określona z góry lub jako procent wartości funduszu. W przypadku dożycia określonego w umowie wieku ubezpieczyciel wypłaca wartość zgromadzonego funduszu.

Fundusz kapitałowy jest skonstruowany podobnie jak fundusze inwestycyjne. Za składkę oszczędnościową nabywane są jednostki uczestnictwa w wybranych funduszach kapitałowych, zarządzanych przez zakład ubezpieczeń. Fundusze kapitałowe różnią się między sobą ekspozycją na ryzyko, czyli potencjalną zyskownością. Obowiązuje tutaj podstawowa zasada finansów, że im wyższy potencjalny zysk, tym większe ryzyko. Fundusz kapitałowy jest własnością ubezpieczonego i jest zarządzany na jego ryzyko, to znaczy, że ubezpieczyciel nie odpowiada za jego wyniki. Za zarządzanie funduszami kapitałowymi zakład ubezpieczeń pobiera specjalną opłatę.

Wykres 5. Ubezpieczenia z częścią oszczędnościową i ochronną o stałej sumie ubezpieczenia.

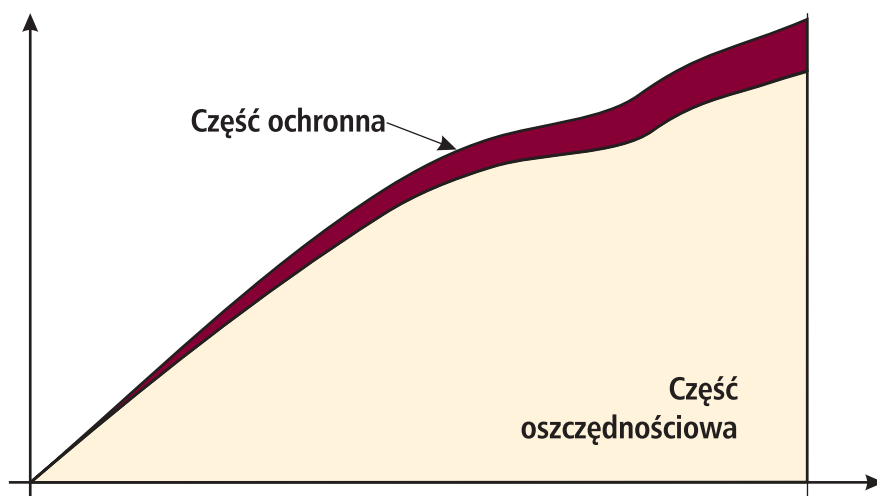
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 5. przedstawia standardową konstrukcję ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Część żółta, oszczędnościowa odpowiada składkom wpłaconym na wybrane fundusze kapitałowe, które są zarządzane i pomnażane odpłatnie przez zakład ubezpieczeń. Część bordowa, ochronna, służy zapewnieniu świadczenia w wysokości sumy ubezpieczenia w przypadku śmierci osoby ubezpieczonej. W sytuacji zgonu ubezpieczonego wypłacana jest część oszczędnościowa, a gdy jest ona niższa od sumy ubezpieczenia (na lewo od punktu E), wówczas różnicę pokrywa się z części oszczędnościowej, która jest finansowana z oddzielnych składek. Coraz częściej cała składka ubezpieczeniowa jest wpłacana do wybranych ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych, a następnie w zależności od potrzeb, związanych z koniecznością pokrycia składki finansującej część ochronną, kosztów zarządzania funduszami itp. umarzana jest odpowiednia część jednostek zgromadzonych w fun-

duszach kapitałowych. Taka konstrukcja umożliwia przerwanie opłacania składek w sytuacji przejściowych trudności finansowych bez zrywania umowy ubezpieczenia.

Ubezpieczenie na wypadek śmierci i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym o zmiennej wartości sumy ubezpieczenia, uzależnionej od wielkości części oszczędnościowej jest typowym produktem inwestycyjnym, w którym w przypadku śmierci wypłacane jest świadczenie, które składa się części oszczędnościowej i określonej wartości części ochronnej (najczęściej ustalonej jako procent części oszczędnościowej). W przypadku dożycia wypłacane jest świadczenie równe części oszczędnościowej.

Wykres 6. Ubezpieczenie z częścią oszczędnościową i ochronną o zmiennej sumie ubezpieczenia, uzależnionej od wartości części oszczędnościowej.

Źródło: opracowanie własne.

WAŻNE:

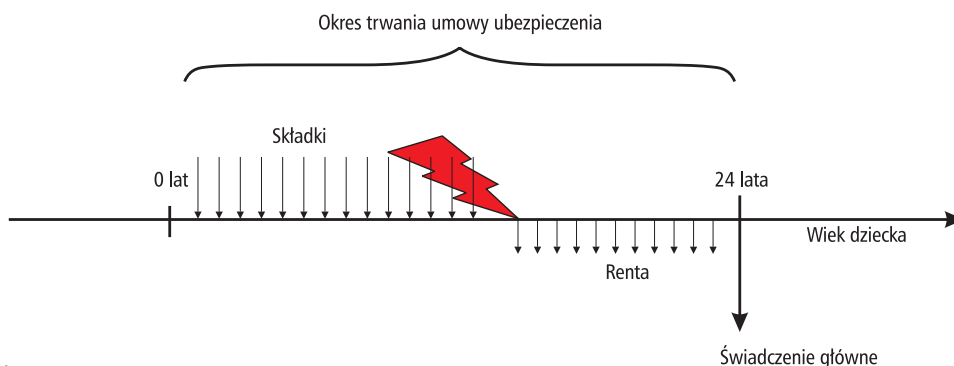
Umowa ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wymaga opłacania składki, która składa się ze składki ochronnej i oszczędnościowej. Dodatkowo w pierwszej części trwania umowy ubezpieczenia ze składki pokrywane są koszty akwizycji (wynagrodzenie dla agenta lub brokera). Z tego powodu w pierwszym okresie kapitał zgromadzony w funduszach kapitałowych ze składki oszczędnościowej może być niewielki. Ubezpieczeni myślą czasami to ubezpieczenie z funduszem inwestycyjnym lub lokatą bankową. Warto pamiętać, że tutaj oprócz części oszczędnościowej jest również część ochronna, która zapewnia wypłacenie sumy ubezpieczenia nawet dzień po zawarciu umowy ubezpieczenia (w przypadku zgonu osoby ubezpieczonej). Nie jest to zatem produkt czysto oszczędnościowy i zakłada istnienie potrzeby ochrony skutków finansowych śmierci ubezpieczonego w trakcie trwania umowy ubezpieczenia. Z uwagi na potencjalne wahania (również spadki) wartości funduszu, ubezpie-

czenie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest produktem długoterminowym, i tylko tak powinno być traktowane. Wypowiedzenie umowy w początkowym okresie trwania ubezpieczenia naraża ubezpieczającego na straty.

Obecnie można się już spotkać z produktami, w których zakład ubezpieczeń gwarantuje, że wartość funduszu nie będzie spadać mimo *bessy* na giełdzie, ale jest to jedynie opcja. Zakres gwarancji może być różny i w przypadku wątpliwości warto poprosić o szczegółowe wyjaśnienia.

Ubezpieczenie posagowe (zaopatrzenia dzieci) to produkt, który w zamian za regularnie opłacane składki, ma zapewnić dziecku określoną kwotę (sumę ubezpieczenia) w momencie dożycia przez nie wskazanego w umowie wieku, np. 24 lat. Osobą ubezpieczoną jest główny żywiciel i w przypadku jego śmierci zakład ubezpieczeń przejmuje opłacanie składek, dlatego suma ubezpieczenia jest wypłacana uposażonemu dziecku po okresie ubezpieczenia bez względu na możliwość opłacania składek przez osobę ubezpieczoną. Dodatkowo jeszcze można wykupić opcję renty dla dziecka w razie śmierci ubezpieczonego (w wysokości 2 proc. lub więcej sumy ubezpieczenia miesięcznie), która jest płacona do końca okresu ubezpieczenia. Renta taka jest przedłużana dożywotnio, jeśli w okresie ubezpieczenia dziecko stało się inwalidą (80 proc. lub więcej inwalidztwa). Schemat funkcjonowania tego produktu przedstawiono poniżej.

Schemat 2. Funkcjonowanie ubezpieczenia posagowego (zaopatrzenia dzieci)

Źródło: opracowanie własne.

WAŻNE:

W przypadku ubezpieczenia posagowego niezwykle istotne jest okresowe indeksowanie (zwiększanie sumy ubezpieczenia), w takim zakresie, aby inflacja nie zmniejszyła realnej wartości końcowego świadczenia. W przypadku śmierci dziecka, w okresie ubezpieczenia, osobie ubezpieczającej należy się, w zależności od umowy ubezpieczeniowej, przykładowo, zwrot składek lub wartości wykupu polisy.

Ubezpieczenia rentowe to produkty, które w zamian na składkę zapewniają wypłatę comiesięcznych świadczeń, najczęściej dożywotnich.²⁹ Ubezpieczenia rentowe są niezbędne do wypłaty emerytur, gdyż zapewniają wypłatę niezależnie od długości życia na emeryturze. Świadczenia takie są indeksowane wskaźnikiem wzrostu płac lub inflacji, tak aby zachować realną wartość emerytury nawet po upływie kilkudziesięciu lat. Można się także spotkać z konstrukcją, w której zamiast indeksacji oferuje się udział w zyskach ze środków lokowanych przez zakład ubezpieczeń.

UWAGA:

Jeżeli w ubezpieczeniach rentowych za składkę otrzymuje się świadczenie dożywotnie, to co do zasady nie podlega ona zwrotowi, nawet jeżeli osoba ubezpieczona pobrała tylko jedną emeryturę. Wynika to z podstawowej zasady ubezpieczeń – rozproszenia ryzyka. Ryzykiem, które podlega ochronie jest życie dłuższe aniżeli przeciętnie, co bez ubezpieczenia skutkowałoby brakiem środków po przeżyciu przeciętnego dalszego trwania życia. W ubezpieczeniach rentowych osoby żyjące krócej finansują świadczenia osób żyjących dłużej, dlatego składka nie podlega zwrotowi. Można jednak wykupić rentę dożywotnią z okresem gwarantowanym (np. 10-letnim), co oznacza, że w przypadku zgonu emeryta w trakcie trwania okresu gwarancyjnego, do końca jego trwania (ale nie dłużej), świadczenie (lub jego część) będzie wypłacane wskazanemu wcześniej beneficjentowi.

Obecnie chętnie **ubezpieczenia osobowe wykorzystuje się do zabezpieczenia kredytów, szczególnie hipotecznych**. Wynika to z faktu, że śmierć głównego żywiciela, lub niezdolność do pracy, oznacza utratę zdolności spłacania kolejnych rat kredytu, co jest szczególnie dramatyczne w sytuacji, gdy kredyt został zaciągnięty na dom/mieszkanie, w którym zamieszkuje rodzina zmarłego lub niezdolnego do pracy. Do zabezpieczenia kredytów wykorzystuje się ubezpieczenia na wypadek śmierci albo trwałej niezdolności do pracy, czyli tylko z częścią ochronną, która maleje wraz ze spłatą zadłużenia. Jest to więc ubezpieczenie z malejącą sumą ubezpieczenia.

UWAGA:

Ubezpieczenia zabezpieczające kredyty są dość często sprzedawane przez instytucje kredytowe, które nie zawsze mają doświadczenie w sprzedawaniu ubezpieczeń. Powoduje to, że klienci nie są szczegółowo informowani o wyłączeniach. Pojawiają się również przypadki sprzedaży ubezpieczenia osobom niespełniającym określonych w umowie ubezpieczenia

29. Niestety w Polsce w ramach ubezpieczeń społecznych funkcjonuje również nazwa ubezpieczenie rentowe dla ubezpieczeń na wypadek niezdolności do pracy, dlatego może dochodzić do nieporozumień. Ubezpieczenia rentowe w znaczeniu opisywanym w tym opracowaniu, oznaczają po prostu wypłatę renty ekonomicznej, czyli okresowej płatności w czasie, nazywanej również *annuitetem*.

kryteriów, np. wiekowych. Dlatego, przed zawarciem takiego ubezpieczenia, należy szczególnie zapoznać się z ogólnymi warunkami ubezpieczenia, co pozwoli uniknąć sytuacji braku ochrony ubezpieczeniowej. Często trwała niezdolność do pracy powinna być potwierdzona przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ubezpieczenia chorobowe coraz częściej stanowią alternatywę dla systemu publicznego w zakresie świadczeń ambulatoryjnych, choć nie tylko. Coraz częściej zakres świadczeń jest rozszerzany o nieskomplikowane zabiegi. Ubezpieczenia takie zapewniają szybszy i bardziej komfortowy dostęp do świadczeń medycznych, odciążając jednocześnie Narodowy Fundusz Zdrowia. Niestety wciąż jeszcze system publiczny nie jest precyzyjnie zdefiniowany, co bardzo utrudnia dalsze upowszechnianie ubezpieczeń chorobowych. Oprócz dostępu do usług ambulatoryjnych, ubezpieczenia chorobowe mogą zapewniać wypłatę określonego z góry świadczenia w sytuacji poważnego zachorowania (np. zawału serca), mogą sfinansować usługi trudno dostępne w systemie publicznym, w tym usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne. Pojawiają się już pierwsze ubezpieczenia szpitalne, pokrywające koszty leczenia w prywatnych szpitalach.

UWAGA:

W ubezpieczeniach chorobowych często składka jest uzależniona od wieku. Im wyższy wiek, tym wyższa składka. Dla konsumentów ważna jest również opcja automatycznego przedłużania umowy, która zapewnia kontynuowanie ubezpieczenia nawet w przypadku pogarszającego się stanu zdrowia.

Ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW) to produkt, zapewniający świadczenie w sytuacji wystąpienia nagłego zdarzenia, którego przyczyną jest zewnętrzna. Jest to ubezpieczenie osobowe, czyli dotyczy śmierci lub szkód na osobie. Świadczenie jest wypłacane w przypadku zgonu, lub uszczerbku na zdrowiu, wskutek nieszczęśliwego wypadku. W ramach ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków, często finansowany jest również sprzęt rehabilitacyjny. Produkt ten dzięki prostej budowie jest bardzo popularny i często jest dodawany do innych produktów finansowych.

WAŻNE:

W ubezpieczeniu następstw nieszczęśliwych wypadków zdarzeniem ubezpieczeniowym jest jedynie takie, które ma charakter nagły i zewnętrzną przyczynę (taką przyczyną nie jest np. zawał serca – przyczyna wewnętrzna). Stosunkowo często można się spotkać z ubezpieczeniami NNW o niskich sumach ubezpieczenia, która nie dla wszystkich zapewnia ochronę na odpowiednim poziomie. Warto zwrócić na to uwagę i przy wyborze ubezpieczenia nie kierować się jedynie wysokością składki. Jeżeli relacja wysokości świadczenia i uszczerbku na zdrowiu jest określona w ogólnych warunkach, warto sprawdzić jakie przypadki obejmuje (np. złamanie, ale nie skręcenie).

Ubezpieczenia na życie w zarządzaniu finansami osobistymi

Ubezpieczenia są bardzo istotnym elementem zarządzania finansami osobistymi, które służą do zapewnienia świadczeń, których koszty mogą być nie do udźwignięcia dla pojedynczego gospodarstwa domowego. Stanowią też ważny element zabezpieczenia sytuacji finansowej, gdy występuje luka w zasobach.

W teorii zarządzania finansami gospodarstw domowych wyróżnić można klasycznie koszty i przychody. Na koszty składają się koszty utrzymania, koszty edukacji itp. oraz przyszłe zobowiązania. Na przychody składają się głównie zarobki, ale również inne przychody niezwiązane z pracą (np. związane z inwestowaniem na rynku kapitałowym). Wartość dodatnią z różnicy między kosztami i przychodami określić można mianem luki w przychodach. Luka w przychodach może być zmniejszona lub ograniczona dzięki świadczeniom z systemu zabezpieczenia społecznego.

Ewentualna luka w przychodach może być zniwelowana przy użyciu płynnych aktywów. Aktywa płynne to środki, które mogą być uruchomione w sytuacji gdy nastąpi negatywne zdarzenie, takie jak np. śmierć głównego żywiciela, np. oszczędności, świadczenia z ubezpieczeń itp. Niepłynne aktywa, to takie, które nie są dostępne w danej sytuacji lub z innych powodów nie mogą zostać użyte do sfinansowania pojawiających się potrzeb, np. zamieszkiwane nieruchomości lub samochody potrzebne do transportu. Jeżeli mimo użycia płynnych aktywów nadal występuje deficyt to można mówić o luce w zasobach. Lukę tę można zniwelować zwiększając płynność aktywów, np. wykupując ubezpieczenie z funkcją ochronną. Poniższy przykład przedstawia konsekwencje śmierci męża w rodzinie z dwojgiem dzieci. Pierwsze dziecko rodzi się gdy mąż ma 28 lat, a drugie planowane jest gdy będzie miał on 33 lata. Założono, że koszty utrzymania wyniosą 45 000 zł rocznie w przypadku samej żony oraz po 15 000 zł rocznie na każde dziecko. Koszty edukacji wyniosą 6 000 rocznie dla dziecka w wieku 7-17 lat oraz 16 000 zł rocznie dla dziecka w wieku 18-24 lata. Zarobki żony wyniosą 48 000 zł rocznie. Podstawa wymiaru do obliczenia renty rodzinnej wynosi 7784,65 zł (w wieku 28 posiada 4-letni okres składkowy). Główny żywiciel posiada ubezpieczenie na życie z sumą ubezpieczenia 300 000 zł, które kończy się gdy osiągnie 50 rok życia. Gospodarstwo domowe posiada oszczędności na nagłe wydatki w wysokości 20 000 zł. W tabeli 4 przedstawiono, koszty, przychody, świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego oraz płynne aktywa w sposób pozwalający określić lukę w zasobach, jaka powstałaby w przypadku śmierci żywiciela w poszczególnych latach. Ta luka w zasobach powinna być uzupełniona ubezpieczeniem na wypadek śmierci albo niezdolności do pracy. Warto zwrócić uwagę, że nie jest to wartość stała w czasie. Dynamiczne podejście do luki w zasobach pomaga zoptymalizować użycie ochrony ubezpieczeniowej, szczególnie w zakresie określenia sumy ubezpieczenia. Początkowo wymagana dodatkowa suma ubezpieczenia zmniejsza się do zera. Natomiast później problem pojawia się ponownie po wygaśnięciu pierwszej umowy ubezpieczenia.

W przykładzie nie uwzględniono potrzeby gromadzenia oszczędności emerytalnych, co jeszcze bardziej zwiększyłoby potrzebę skorzystania z produktów ubezpieczeniowych. Analizę można jeszcze rozszerzyć o potrzebę sfinansowania opieki długoterminowej, związanej z niezdolnością do wykonywania podstawowych czynności dnia codziennego.

Tabela 4. Przykładowa analiza ubezpieczenia na życie w zarządzaniu finansami osobistymi

Wiek męża w momencie zgonu	Roczne wydatki (wartość skumulowana)	Wydatki na utrzymanie	Wydatki na edukację	Zobowiązania (raty kredytu hipotecznego)	Przychody (wartość skumulowana)	Renta rodzinna (wartość skumulowana)	Luka w przychodach	Płynne aktywa	Ubezpieczenie	Oszczędności	Luka w zasobach (suma ubezpieczenia)
28	3 056 000	60 000		20 000	1 488 000	531 986	1 036 014	320 000	300 000	20 000	716 014
29	2 976 000	60 000		20 000	1 440 000	520 778	1 015 222	320 000	300 000	20 000	695 222
30	2 896 000	60 000		20 000	1 392 000	508 616	995 384	320 000	300 000	20 000	675 384
31	2 816 000	60 000		20 000	1 344 000	495 502	976 498	320 000	300 000	20 000	656 498
32	2 736 000	60 000		20 000	1 296 000	481 435	958 565	320 000	300 000	20 000	638 565
33	2 656 000	60 000		20 000	1 248 000	466 368	939 632	320 000	300 000	20 000	621 632
34	2 576 000	75 000	6000	20 000	1 200 000	451 301	920 700	320 000	300 000	20 000	604 700
35	2 475 000	75 000	6000	20 000	1 152 000	436 234	901 733	320 000	300 000	20 000	587 733
36	2 374 000	75 000	6000	20 000	1 104 000	421 167	882 765	320 000	300 000	20 000	570 765
37	2 273 000	75 000	6000	20 000	1 056 000	406 100	863 797	320 000	300 000	20 000	553 797
38	2 172 000	75 000	6000	20 000	1 008 000	391 033	844 829	320 000	300 000	20 000	536 829
39	2 071 000	75 000	12000	20 000	960 000	375 966	825 861	320 000	300 000	20 000	519 861
40	1 964 000	75 000	12000	20 000	912 000	360 899	806 893	320 000	300 000	20 000	502 893
41	1 857 000	75 000	12000	20 000	864 000	345 832	787 925	320 000	300 000	20 000	485 925
42	1 750 000	75 000	12000	20 000	816 000	330 765	768 957	320 000	300 000	20 000	468 957
43	1 643 000	75 000	12000	20 000	768 000	315 698	750 000	320 000	300 000	20 000	451 950
44	1 536 000	75 000	12000	20 000	720 000	300 631	731 032	320 000	300 000	20 000	434 942
45	1 429 000	75 000	22000	20 000	672 000	285 564	712 064	320 000	300 000	20 000	417 934
46	1 312 000	75 000	22000	20 000	624 000	270 497	693 096	320 000	300 000	20 000	400 926
47	1 195 000	75 000	22000	20 000	576 000	255 430	674 128	320 000	300 000	20 000	383 918
48	1 078 000	75 000	22000	20 000	528 000	240 363	655 160	320 000	300 000	20 000	366 910
49	961 000	75 000	22000	20 000	480 000	225 296	636 192	320 000	300 000	20 000	349 902
50	844 000	75 000	32000	20 000	432 000	210 229	617 224	320 000	300 000	20 000	332 894
51	717 000	75 000	32000	20 000	384 000	195 162	598 256	20 000		20 000	315 886
52	590 000	60 000	16000	20 000	336 000	180 095	579 288	20 000		20 000	298 878
53	494 000	60 000	16000	20 000	288 000	165 028	560 320	20 000		20 000	281 870
54	398 000	60 000	16000	20 000	240 000	150 000	541 352	20 000		20 000	264 862
55	302 000	60 000	16000	20 000	192 000	135 000	522 384	20 000		20 000	247 854
56	206 000	60 000	16000	20 000	144 000	120 000	503 416	20 000		20 000	230 846
57	110 000	45 000		20 000	96 000	105 000	484 448	20 000		20 000	213 838
58	45 000	45 000			48 000	90 000	465 480	20 000		20 000	196 830

Źródło: opracowanie własne.